

გაუმარჯოს თავისუფალ ხელოვნებას
 თავისუფალ საქართველოში!
 გაუმარჯოს საქართველოს
 დემოკრატიულ რესპუბლიკას!

„თეატრი და ოპერა“

წლიურად 25 მან., ნახევარ წლით 15 მან. თითო ნომერი—5 მან. ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში, ბაზრის ქ. № 20, ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ. თბილისი, რედ. „თეატრი და ოპერა“ იოსებ იმედაშვილს.

1919 წ. № 3 კვირა, აპრილის 6 ფასი 5 მან. წელიწადი მეშვიდე გამოცემისა
 მიიღება ხელის მოწერა 1919 წლის ჟურნალ „თეატრი და ოპერა“-ზე წლიური ფასი 25 მან.

† მგოსანიქალი ნინო ორბელიანისა
 გარდაიცვალა მარტის 17-ს.

ირაკლი წრაკვიძელი
 გარდაიცვალა მარტის 2-ს ლადაიხში.

მ. ი. ზავერჯანისი
 სახელმწიფო თეატრის პრიმა-ბალეტისა, ცნობილი მოცეკვავე.

ს. ი. ივლახიშვილი
 სახელმწიფო თეატრის ანტრეპრენორი.

საქართველოს დამოუკიდებლობა

საქართველოს დამოუკიდებელი კრება, — არსებული პირობებით, თანახმად, საუკუნეთა, ფარული და პრაქტიკული საკითხები სსრკ-ში ორჯერ სქესის მოქალაქეთა მიერ, — თავის პირველად სსრკ-ში, 1919 წ. მარტის 12-ს, ქვეყნისა და ისტორიის წინაშე აღადგინებს, რომ ის საკითხები იდგეს და აღსტურებს საქართველოს ერთგულ საბჭოს მიერ 1918 წ. მაისის 26-ს, ნაშუადღევს 5 ს. და 10 წ. ტუფისში გამოცხადებულს საქართველოს დამოუკიდებლობის შესახებ აქტს:

საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შესახებ

„მრავალ საუკუნეთა განმავლობაში საქართველო არსებობდა, როგორც დამოუკიდებელი და თავისუფალი სახელმწიფო.

„მეთვრამეტე საუკუნის დასასრულს ყოველ მხრივ მტრისაგან შევიწროებული საქართველო თვითნებურად და რუსეთს იმ პირობით, რომ რუსეთი ვალდებული იყო საქართველო გარეშე მტრისაგან დაეცვა.

„რუსეთის დიდი რევოლუციის მსვლელობამ რუსეთში ისეთი შინაგანი წყობილება შექმნა, რომ მთელი საომარი ფრონტი სრულიად დიშალა და რუსის ჯარმაც დასტოვა ამიერკავკასია.

„დარჩენილი თვისი ძალდონის აშარად, საქართველომ და მასთან ერთად ამიერკავკასიამ თვით იდევს თავს საკუთარი საქმეების გაძღოლა და პატრონობა და შესაფერი ორგანოებიც შექმნეს; მაგრამ გარეშე ძალთა ზედავლენით ამიერკავკასიის ერთა შემავრთბელი კავშირი დაირღვა და მით ამიერკავკასიის პოლიტიკური მთლიანობაც დაიშალა

„ქართველი ერის დღევანდელი მდგომარეობა აუცილებლად მოითხოვს, რომ საქართველომ საკუთარი სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია შექმნას, მისი საშუალებით გარეშე ძალის მიერ დაპყრობისაგან თავი გადაიარსოს და დამოუკიდებელ განვითარების მტკიცე საფუძველი ააგოს.

„ამისდა თანხმად საქართველოს ეროვნული საბჭო, 1917 წლის ნოემბრის 22-ს არჩეული საქართველოს ეროვნულ ყრილობის მიერ, დღეს აცხადებს:

1) ამიერიდან საქართველოს ხალხი სუვერენული უფლებათა მატარებელია და საქართველო სრულუფლებოვანი დამოუკიდებელი სახელმწიფოა.

2) დამოუკიდებელ საქართველოს პოლიტიკური ფორმა — დემოკრატიული რესპუბლიკაა.

3) საერთაშორისო ომიანობაში საქართველო მუდმივი ნეიტრალური სახელმწიფოა.

4) საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას სურს საერთაშორისო ურთიერთობის ყველა წევრთან კეთილმეზობლური განწყობილება დაამყაროს, განსაკუთრებით კი მოსახლვრე სახელმწიფოებთან და ერებთან.

5) საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა თავის სახლვრებში თანახმად უზრუნველყოფს ყველა მოქალაქის სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებს განურყველად ეროვნებისა, სარწმუნოებისა, სოციალურ მდგომარეობისა და სქესისა.

6) საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა განვითარების თავისუფალ ასპარეზს გაუხსნის მის ტერიტორიაზე მოსახლე ყველა ერს.

7) დამოუკიდებელ კრების შეკრებამდე მთელის საქართველოს მართვა-გამგეობის საქმეს უძღვევს ეროვნული საბჭო, რომელიც შევსებული იქნება ეროვნული უმცირესობათა წარმომადგენლებით, და დროებითი მთავრობა პასუხისმგებელია საბჭოს წინაშე“.

მარტის თორმეტი

ამა წლის მარტის თორმეტმა ჩვენის ქვეყნის ცხოვრების ახალი ხანა დაიწყო; თორმეტი მარტი მიჯნა ძველსა და ახალს შორის, მონურ და თავისუფალ საქართველოს შორის... იგია სამანი ხალხის უფლებებობისა და სწორუფლებიანობის გზა ჯვარდინზე აღმართული მანამდე თუ პოლიტიკურ ყმობის სახელს ვატარებდით, ამიერიდან სრულ უფლებიან მოქალაქეებად შევიმოსენით.

და ვაი მან, ვინც ამ უფლებას შეგნებთ არ მოეცდება.

ამ დღეს შეიკრიბა ყველა ქეშმა-რიტი მამულიშვილისა და დემოკრატის ნანატრი საქართველოს დამფუძნებელი კრება,—

ქართველი ერის ნება სურვილის გამოხატველი უზენაესი სახელმწიფო დაწესებულება...

შეიკრიბა იგი მეტად მძიმე პირობებში, მაშინ, როდესაც თასი ჯურისმტრები ჩვენს ქვეყანას შიგნით და გარედან მოსვენებას არ აძლევენ, როდესაც საქართველოს ბევრ საუკეთესო შვილთა სისხლი იღვრება, ცხოვრება კი აწეწილ დაწეწილია.. მიუხედავად ამისა, მაინც გვჯერა, რომ კირში ნაწრთობი თავის ბელადებს-ს ხელმძღვანელობით ხალხის ცხოვრებას უსულგულო, გზაგაკვლულ რესოლიუციებით კი არ გამოხვევს ბურუსში არამედ ქვეყნის ყოველგვარ ტირილს მიუდგომლობით გამოიკვლევს, ერის ყველა მომქმედ ძალას მის სამკურნოლად გამოიყენებს და ჩვენს ბევრნაირად განაწამებ ქვეყანას უფლებრივ, ქონებრივ და გონებრივ აღორძინებას უებარ საშუალებათ მაინცქმებს.

ეს იყო მრავალი შავნეგი წლის განმავლობაში ჩვენი მსასობელი ოცნება.

და ნუმც გამტყუნება იმედი ხალხისა, რომლისა თვლიდა ყური მისკენა მიპყრობილი..

გაუმარჯოს საქართველოს დამფუძნებელ კრებას!..

გაუმარჯოს თავისუფალ საქართველოს!

პარაშელი მსახიობი

ვევალს ქშეველა, ქართველ მსახიობს კი ვერა. უკანსქენელი სამი შეთხედი სუუუნისს ჩვენს სასოგადობრე ცხოვრქეს, კუტურულ წინსვლას კრავსულ გათვითცხიბიერებას ქართველი მსახიობის სახელი ამოხდა.. წამებული ხელოვანა თუ იყო სჯდე, ეს ქართველი მსახიობა იყო... და რმდენად იგი შარვანდეით მისავდა ქართველთა მქობას, იმდენად იგი—ქართველი მსახიობი—მაგაწეულიაიყო, ცხოვრებას გრად ღდავრებულია. და ეს იყო მას ქამს შინა, მაშინ, როდესაც არა თუ ჩვენს ხელოვნებას, არამედ ენას და სიტუვას მატავი აურიოლი ქქობდა.

და ჩვენც ძალუხებურად გათმენდით!.. დღეს-კი დღეს, როდესაც ჩვენი მთავრობა ხელოვნებისადმი იმდენ სიყვარულს იჩენს, რომ სკუთარი სახელოვანი ვაღდითი უცხო ხელოვანთაც ავიღდოვებს, როცა შინაურები არც-კი მოჭვრებითა, ნუ თუ შესწყნარებულად დამსახურებულნი ქურუმნი ხელოვნებისა, წოწვიოდ დადიოდნენ?!

შესდლოა ჩვენს მსახიობს, როგორც ხელოვანს ბევრა რამ ავლდეს, მაგრამ ეს მისი ბრალი როდა: მოელი ოცი-ოცდაათ ორმოცე წელიწადი იგი ხომ მსოფლად იმას ცდილობდა, შეძლებისა და ტვანად, ჩვენი მიუქებული ეროვნულ-მოქალაქობრივი გრძნობები აემობრავებინა და განა ეს საკმარისი არ არის, რომ მატეიარცითი მოვეუწარათ?!

ეს ხომ იმას ჭკვებს, შობილამ მშობელი არა-რად ჩავედოს: ჩვენი დროებისურა შეხედულება არა ტაქეს, სახე დავნაოქვება და წელში მოხნდლხნო!

ეს ხომ იმას ჭკვებს, მოხუცი, ერთგული ქებადუ მისიარევი სიერმადან მოვლილ-აფურქნელი ბაღიდან გასდგენო, რომელსაც ხელები ამ ბაღის ნარ-ელებს კასუეთავებაში დახუთქია, აქადა—ხელები დავაურებული ტაქესო?!

ღრთა ასეთ უმადურობას სახლავრი დავდვას: ვ. აბაშიძე, ელ. ჩუქუბაშვილი, ნ. დავითაშვილი, ტასია აბაშიძე, შ. დაღიანი, ი. ზარდალიშვილი, ელ. სინდრაიჭაშვილი და სხ. დღეს უბინად არ უნდა ღვედენ დღეთა თ სითა, ერას საზიანთ.

ექვება მით, როგორც ხელოვანთ, ყუთი ქქობნ-დეთ მაგრამ ეს მაინც ნებას არავს ძდეკეს წარა მარა ხელი წამოჭვრას მათს ნადვწს და შესაფერი მოვარეგლობა არ გაუწიოს..

სესამ თუ არა, დაე, ჩვენმა მთავრობამა და ხელოვნების მფარველთ მხინც მიაქციონ ყურადღება..

ნიკოლოზ (კარლო) სვიმონის ძე
ჩ ხ ე ი ძ ე

ნოე ნიკოლოზის ძე უორდანია საქართველოს დამფუძნებელ კრების მთავრობის თავმჯდომარე, საქართველოს უმაღლესი წარმომადგენელი. თავმჯდომარედ არჩეული მარტის 12.

სიზნა რაე სილმუნებუსა

ვინც ცოტათი მაინც თვალ-ყურს ადევნებს ისტორიული მეცნიერების მსვლელობას და ვითარებას ევროპის სხვა-და-სხვა კუთხეში, ის უბეველად შეამჩნევდა იმ ფრიად საგულისხმეირთ მოვლენას, რომ ამ უკანასკნელ წლებში ხელოვნების ისტორიის შესწავლა დადგასულ სხვა ნიადაგზე, დიამბად მრავალი სხვა და სხვა დიდმნიშვნელოვანი პრობლემა, რომელთა გადაწყვეტას აქვს დიდი კულტურულ-ისტორიული მნიშვნელობა. აერძოთ ამ უკანასკნელ წლების ათეულებს ახასიათებს ის გარემოება, რომ საშუალო საუკუნეთა, სახეოდობრ ძველი ქრისტიანული აღმოსავლეთის კულტურის ც ხელოვნების სხვა და სხვა მნიშვნელოვანი ნაშთების შესწავლას შეუდგნენ ის მეცნიერები, რომელთა კვლევა-ძიების მთავარ საგანს შეადგენდა კლასიკური ანტიკა და რენესანსის ხელოვნება...

დიდი ხანი არ არის მის შემდგომ, რაც ერთგვარი ტრადიციის გავლენის ძალით საშუალო საუკუნეების ხელოვნებას არ სთვლიდნენ ღირსად მეცნიერული შესწავლისა, მიანდათ რაღაც მეორე ხარისხოვან ხელოვნებად და ზშირად ბარბაროსულ ხელოვნების სახელითაც ნათლადენ ხოლმე, რადგანაც ეს ხელოვნება წარმოშობილი იყო სულ სხვა ნიადაგზე, სრულებით არ იზიარებდა ანტიურ ნატურალისტურ ძიებას, რადგანაც მისი მსოფლმხედველობა და იდეალები სულ სხვა იყო. ეს იყო განყენებული რელიგიურ-დოგმატიური, დრმა მისტერიული ხელოვნება, რომელიც არავითარ ანგარიშს არ უწყევდა კლასიციზმის, კერძოთი ელიზინზმის ნატურალისტურ ღირებულებებს. მაგრამ მიუხედავად ამისა დაგვიტოვა ისეთი საუცხოო ნიმუშები თავის ხელოვნებისა რომელთაც მეცნიერებამ საპატიო ადგილი დაუთმოთ კაცობრიობის ხელოვნებაში... მაგრამ მის შემდგომ მოხდა ძირითადი ცვლილებანი საზოგადოად ფილოლოგიაში, კერძოთი უკანასკნელის იმ დარგში, რომელზედაც ჩვენ ელა საუბარი გვაქვს, ეილოლოგიაში თავი იჩინა

რეალურმა მიმართულებამ. განჩადა მრავალი ახალი, დისციპლინა. კვლევა-ძიების მეთოდები ძლიერ განვითარდა და გაფაქიზდა, მეცნიერებას გადაეშალა ფართო სამოქმედო ასპარეზი, წამოყენებული იქნა მრავალი საკითხები, თავი იჩინა სხვა და სხვა პრობლემა იმ საზოგადო ხასიათისა... ქრისტიანულ აღმოსავლეთის შესწავლაც დადგა ახალ, უფრო მეტიდ ნიადაგზე ვიდრე წინეთ, მთელი რიგი გამოჩენილ მეცნიერთა შეუდგა მისი კულტურის და ხელოვნების ძეგლების შესწავლას. ამას მოჰყვა მრავალი საყურადღებო ნაშთების გამოქვეყნება სხვა და სხვა სამეცნიერო პერიოდულ გამოცემებში; ეს საქმე თან და თან გამოდის ვიწრო მეცნიერული წრეებიდან და იღებს საზოგადო ხასიათს, აღვიძებს ცნობის-მოყვარეობას საზოგადოების ფართო წრეებში, ახსდება სამეცნიერო საზოგადოებანი, როგორც ევროპაში, ისე ჩვენში, და მათი ცდით და ინიციატივით საძირკველი ცვრება სხვა და სხვა მნიშვნელოვანი კულტურული ძეგლების შეკრების საქმეს; არსდება მუზეუმები, ერთი სიტყვით ჩაღდება მეცნიერული მუშაობა.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)
შალვა ამირანაშვილი

ა ლ ბ ო მ შ ი

სეტკაა ხარ, ვით მზას შუქი,
უცოდგოდა და ფაქისი,
და ჩემს გულში შენ ჭეყვადობ
ვით ზედიღა, ვით ნაჭვისისი..

წმინდა, ღაღა, და ფაქისი..

ჭა, აქ დაესწვი ჩემი მუხს,
თამა სულ შენ განცეცადე..
და ფიქრებით სეცა, — ურგოთ,
განაქმინდე, განვიცადე..
.. გელოდები მოდ მადე..

ღ. ხანზაფელი

განახლებული სიცოცხლე

რომანი

ქართულ-სომეხთა სამიდან
(გაგრძელება. იტ. თ. და ე. № 3)
მახეში გაბმული

—სადაც არა სჯობს-გაცლა სჯობსო, გაიფიქრა ჰაიკანუშამ ოჯახში გავონილი შოთას სიბრძნე, როდესაც ქართველ მწერლის პირველი შეხვედრის შემდეგ სომეხთა ფარულ კრებას ლარა დაესწრო, მეორე ოთახში გვიდა და მარტოკა კუთხეში მიჯდა: ეგება ფიქრებმა გადამიარსოსო, მაგრამარ იქმნა: ქართველი მწერალის ხატება გონებიდან არა ჰშორდებოდა. მოწიფული ქალის ძარღვეში სისხლმა არაჩვეულებრივად დაიწყო დენა, გულში რაღაც უჩუჩუნებდა, ყურში იღუმალი ხმა ჩასტურხლებდა: «ვიინდა დამივიწყო მაგრამ ვერ დამივიწყებ... ჩემი ხარ, ჩემი იქნები, უბიძოვ დანდები!» — უჩინამც დღე დამელიოს, თბიქმის ხმა მაილა წარმოსთქვა ჰაიკანუშამ, —მამამ რომ გამიგოს, ხომ ასოასო აკუწავს: მე სომეხი ის ქართველი, საიდან სადაა?!. არ იქნება, არა!..

ასე ბგობდა ფიქრებში ჩაფლული ქალი, როდესაც ჰოვანესამ ქართველი მწერალია გააცოლა, სტუმრები დაამშვიდა და სწავალბოში შემოიხვიდა.

—ჰაიკანუშ!.. კრებას რათა სცდები, რას დაღვრემილხარ?

- არა, შემიძლიან, თავი მტკივა, -
- ჰა, რა მოხდა?

—არაფერი... ძიუფო ჰაიკანუშამ ნაღვლიანად და მერე კილო შეკვიტო, ფრჩხილების კენჭებით, შეეკითხა: მართლა მია ჰოვანეს, რა სიტყვის პასუხია, დავინ არის ეგ ქართველი მწერალი?!

- ოჰო! ,,აი მიზეზი, სული ჩემო, აი მიზეზი!'' მიუფო ჰოვანესამ შექსპირის სიტყვით, ყალბი მსახიობური კსიოთი.—ეგ ის მწერალია, რომელმაც ყოველივე დასწირა, რა არის ერთი მრავალ ტანჯულ ერის ტურფა ასულის გული ანტიჩქოლეინა... ჰა, ასეა თუ არა?'' შეეკითხა ღიმილით.
- მაინც, მაინც..
- მერე, რაში გვიკითხება?
- ისე... ისე რწმუნით დაპარაკობდა, ისე მტკიცედ, ისე დაჯერებით, რომ...
- რომ შენი გაყინული გულიც-კი გააღბო..
- რომ თავს ბევრი ზამ უნდა გადახდუნოდე... —ყოჩად, ვამოიცან! ქალები საციკრეელი ქნილცბანი ხართ... ყოველივე ახალი, არ ნახული და მოღუფრი ხელად დაგოცკებთ... —მაინც ვინ არის?..
- ერთი უბრალო ვინმის შვილი, მამა პაპოთ ნაყმევი გულხის შოამომავალი...
- დიდი ნასწავლია?
- მაგისი პატარა სოკოლა-სოფლის ხალხის ცხო

ვრება ყოფილა, საშუალო-ქალაქის ქუჩა-ქარხნები, უმაღლესი, აკადემია—ციხე-კატარგა...

- განა ციხეშიაც იჯდა? ნეტა რაზე?
- რაზე იქნებოდა? ერთობის გამო: ცხრასს ხეთს ხალხის აღდგომის ერთი სულის ჩანდგმეთავანი იყო, კაცი სოციალისტი, მოუთოდველი მებრძოლი ბელადი დაჩაგრული ხალხის,—გლეხების და მუშუბისა...
- სოციალისტი?—მაშ საშუბოლოს ძლიერ ეპოტინებოდა!..

—ნამდვილი სოციალისტი იმადე დროს პატრიოტიც უნდა იყოს... თუ შენი სამშობლო არ გიყვარს, თუ არა გწამს ის ძეძუ, რომელიც გიწოდენია, ის აკენი, რომელშიაც დარწყულხარ, ის ხალხი: რომელის შორისაც გისუნთქენია, ის შეე-მთვარე-ეგარსკლავებში, რომლებშიც თავს დაგნათოდა, როგორ გინდა უცხო ერი, მსოფლიო შეიყვარო? ეჰ, მახლას, სტუმრებს თავი დავანებე, გაგხედავ... დაესწარ, ჩვენი ერის ბედი უნდა გადასწყდეს და შენც, როგორც მამულიშვილმა ქალმა, მონაწილეობა უნდა მიიღო—უთონა ჰოვანესამ და გავიდა, ჰოვანესას სიტუებმა უმეტეს აფორიაქეს ქალის სული: ცეცხლს ნავით დაასხეს.. ახლა უფრო მოიხიბლა ქართველი მწერლის კინაობით.

—ოჰ, რა მშვენიერია, რა უმაღლესი: შენთვის არაფერი გქონდეს, სხვისთვის ზრუნავდე, არავინ გავლებდეს—ხალხს ემსახურებოდე, გვეწინდენ და შენ მაინც მტკიცედ მისდევდი არჩეულ მიზანს, გზა ეკლემბით გქონდეს მოფენილი და სხვისთვის ია-ვარდებს რგაგდე... ასეთის შედარებით ამკობდა ქართველ მწერალს ჰაიკანუშა თავის გუნებაში.

—არა, არა.—წარმოსთქვა მანვე: ზედვე ეტყობა არა ჰაკეს ოქროთ გატენილ ტომარას. ეგ სულია უსხეული, სული წაღლი სანეტარო მომავლის მოტრეილე, თვის გისაღ ხალხის ღირსეული შვილი... ნეტარება მას, ვისაც უაზნანავთი, ვინც ეამბანავება... ღმამშინ როდესაც ჩვენ მხოლოდ სიყვარულის ღმერთს უნდა ვეუკმევდეთ გუნდრუქს, მაშინ. როდესაც სიყვარულს უნდა ვითაყენებდეთ, ნუ თუ ერთმანეთს უნდა ვეტანეთ? ნუ თუ სიყვარული ძლეული იქმნება?..

თიბაბუბობამა და ფუქრმა ჰაიკანუშა დასთენთა, თავი გატოლუა; ძარღვები მოეშალა, წამოწია, შეუღლები ცივი ტოლო შემოიღვა, მაგრამ ვერც ასე მოისვენა...

„უბა დამე გადასული იყო, როდესაც მეოვე ოთახში მოათათბრე სომეხების „საიდუშლო მთავრობის“ კრება გათავდა. ის-ის იყო ტერტერა შევივინდა და ქალის შეუძლიათ ყოფნა რომ შეიტყუ. მაშინვე ჰოვანესა პირთ ექიმი მოითხოვა, რომელოც კრებაზე იყო და ტიგრანასთან ერთად შემოვიდა.“

—ქალბატონო ასე მოულოდნელად რა დაგვიპრათა?—კითხა ექიმმა ღიმილით გვერდზე ჩამოჯდ. —ბა, ერთი მაჯა მიჩვენეთ... ჰო, საიმისო არაფერი... მალე გაივლის,—უთონა ექიმმა, შესაფერი დარაგება მისცა და წაღლები გამოუწურა

—ეგ ვერ მოვიგონია კარგი რამე,—გაგწუმრა ტიგრანა ღიმილით: აჯად კი არა, კარგად უნდა იყო, კარგად... ჯერ წინ გრძელი გზა გაქვს გასავლელი. ჩვენი

მრავალტანჯული სამშობლო შენისთაწების სამსახურს უფრო იიხიოეს!—უთხრა და შემდეგ მუნ მყოფთ მიუბრუნდა, ცოტა მოშორებით, საიდუმლო კილოთი: სწორედ ისე მოხდა, როგორც მინდობდა. ჩვენ თითბ ახლავე გაბედული ნაბიჯი უნდა გადავდგათ და საქმეთ ვაქციოთ ის, რის შესახებაც წედან ვილაპარაკეთ. საქართველო თითქმის სტკებმა თავისი გამარჯვებით: აქაიკ აჯანყებანი, შინაური ანარქია და უწყსრიგობანი მას სავსებით ვერა სცემს... ჩვენი მფარველი ინგლისის ჯარი ბაქოს მხრით გვიახლოვდება, დენიკინის ლაშქარი შავილვის მხრით შემოესევვა საქართველოს, ჩვენი საამაყო ანდრანიკ თათრის სოფლებს მუსრავს და დიდალი ჯარით წინ მოიწეებს... ამ წუთს განა გულხელ დაკრება გვემართებს?! ხომ არა! ჰოდა, ჩვენც საომარი მოქმედება ისეთის ხერხით უნდა დავიწყოთ, რომ ერთის მხრით საქართველოს მოაფრთხილ ჩვენი განზრახვა ვერ შეიტყოს. ძალია არ შევრიბოს და ჩვენი წინსვლას ხელი არ შეუშალოს, მეორეს მხრე თვით სოფლები-ხალხი უნდა ავაჯანყოთ, საქართველოს მონაპირე საზღვრის ჯარი გავეუყოთ და სწრაფად მოვატანოთ ქალიქ თბილისს... წელან ამხანაგებთან გარკვევით არ ვსთქვი, მეგობრებო, იცოდეთ ერთის დაკერით რავედნიმე საქმე უნდა გავაკეთოთ: ძეგვის ხიდის აფეთქება, თბილისის ხიდების დაზიანება და თბილისში ამბოხება ერთსა და იმავე ორს უნდა მოხდეს... ძეგვის ხიდს აფეთქებით ჩვენ არ უღიდეგ საქმეს გავაკეთებთ: პირველი-ამ ხიდის აფეთქებით აქვე მოვიწყვედეთ გერმანიის ჯარებს, რომელთაც ინგლისი ხელს სტაკებს და მის გულს მოვიგებთ მეორე—იმერეთს აფერხის მოვეწყვეტო, იქით გასული ჯარი და ხალხი დრაით ვერ მოეშველება, აქ დარჩენილ მუქა ქართველებს უტეებ ამოწყვეტათ და ჩვენს მიზანს განვახორციელებთ... ამგვარად თელი ბორბლიშვილი მაზრა, ნახევარი ქართლ-კახეთი ჩვენს საყვარელ სამშობლო სომხეთის საზღვრებში შემოვა და აბოლოვა საიდუმლო კილოთი ტიგრანამ.

- აგრე, აგრე!—მიუგო ტერტერამ—
- შულავერი, დაღეთ-ხაჩინი და ბოლნის-ხაჩინი ჩვენს ნიშანს უნდა ელოდენ: არამცა და არამც, არვის წამოვკიდეთ, ვითომც. ომს ვაწარმოებთ, ვიდრე თბილისში არ შემოვალთ და მცირე მსხვერპლი უღიდეგს და საშვილიშვილო საქმეს არ მოვიგებთ...
- მაშ, მეგობრებო თქვენ; როგორც სრანს; პირდაპირ ომს იწყებთ! იკითხა ჰოვანესამ; ისეთი კილოთი თითქო ტანზე ცივი წყალი გადასხეს და გული გაეყინაო.
- დიდ; ფაქტიურად საქმით აგრე!... მიუგო ტიგრანამ.
- მერე ხალხი; ერი!..
- რა ხალხი, ერი?
- რას გეტყვით ხალხი ანუ ხალხს რე პასუხი უნდა გასცეთ; ფეხი რომ გადაგიბრუნდეთ, რა პასუხი უნდა გასცეთ დედებსა და ქმრებს, შვილებსა და მამებს, რომელთა მახლობელნი ომის სისხლში ჩაიხრჩობიან. . .
- ეს რას ნიშნავს, ჰოვანეს!—იკითხა გაცხებით ტიგრანამ: განა შენვე არ უღიდეგი ამ ხალხს და არ მოუწოდებ თათრულულებისა და სამშობლოს განთავისუფლებისკენ?

—მგარამ არა ცეცხლით და მახვილით... და მერე ვის წინააღმდეგ?—იმ ერის წინააღმდეგ, ვისგანაც გვიცხოვრია და ვისაც უნდა ვემშობოთ...

—არ შემიძის... იქნება შენ უარყოფილ შენს წარსულსა და ხალხის სამსახურს გაუბრძო...

—პირიქით; შეიწრეთ ჩემი საყვარელი შვილები ხალხის საბედნიეროდ, მიიღეთ ჩემი კონებაც თუ მაქვს, ჩემი სიცოცხლეც მგარამ ისეთ საქმეს ნუ ვიხამთ, რაც თვითონ ხალხს დაღუპავს...

—ყოველივე აწონილ-გაზომილია... და ვინც წინ აღვიდგება-პირველი მტერი სომხეთის მომავლისა ის იქნება... მე სომხეთის სახელით ბრძანებამ... ესცემ.

ჰოვანესამ შუბლი დანაოქა და ვედარა სთქვა-რა ტერტერას გარდა, ყველანი წავიდ-წამოვიდნენ. მცირე ვახშმის შემდეგ ჰოვანესამ ჯალაბით და ტურტერამ მოისვენეს... ჰაკიანუშამაც თვალი დახუჭა, შავ ბნელი ფიჭვები და ნეტრი ზნაუნება-კი მის გახურებულ გონებას არა შორდებოდა. [გარკველება შემდ. ნომერში]

პირველი მარჯაობა

- 1 როს გახაფხულმა ჩამოკრა ზარი და იავარდის გათენდა დილა, — დედოფლის სახით მოფრინდა დარი, მიწის სხივებით დაემსხრა — ვილოდი ბალში, სურნელი სოფელმა, იაღონს ვარდზე მისქინებოდ; გულს სიყვარულის სხივები სცემდა და მომავლიც მგლიშვებოდა... ვილოდი დიდხანს ოზლოდ-ეყოლი, გულ-ხელ დაკრებით ვილოდი ნელოდ; ფიქრი ბაქათობდა ანაღდელი ჩენს სიცოცხლის ჟამს უქანასკნელიად.
- 2 ...და ჰე! ბუჩქებში შენც შევაჭმნივე, თეთრი პერანგი გიკოხდა სხეულს, ნეკტარის ფილას გული სმად მივი, ხელო მოვკიდეთ სამოსს დახეულს; მსურდა, რომ გუ-ღ-ში ცრემლად ჩავცლოდი, გადამებანა ყრმობის ტკივილი, მაგრამ შენ! ნაცკლოთ დამიხვდა ლოდი და შესახარად მოვრთე ჩივილი: — „ტურფა ფერიავ! რად მომეკვლინე? ქაბუკას ყოფნა მოსწავლე რაზე?.. თვალნი ცრემლით რად დამიგვირგენე, თვალნი ცრემლებით რად გადმირაზე?..“
- 3 დიდხანს ვიტრე კენესით დალოლომა, — მე კოვავ წინ მედგა თეთრი ქვის ლოდი; თვალს ცრემლი სწავაღ, გულს შენი ხილვი, თავს კი ვერ-ფრით ვერა ვშველოდი.

მიქელ დი-ნელი

კომპოზიტორი დიმიტრი არაყიშვილი (ძველის შარჟიდან ნახესხი) ხმამან ჩემმან მინც უწია სამშობლოსა ჩემსა!..

ქ ა რ თ უ ლ ი ო პ ი რ ა

ქართულმა ოპერამ უკვე მოქალაქებობრივი უფლებები დაიმკვიდრა: ჯერ ორი თვე არცია და ორმა ოპერამ— დ. არაყიშვილის „თქმულება შოთა რუსთაველზე“ და ზ. ფალიაშვილის „აბესალონი და ეთერია“, საყოველთაო ყურადღება დაიმსახურეს. მაყურებელ — მსმენელ საზოგადოების სანუგევარად შეიქმნენ.

რომელი მხრითაც უნდა გასინჯოთ ეს ორი ოპერა დაგაკმაყოფილებთ: ხალხური კლოპანვები, შინაარსი მდიდარი-იდეური ჩვენს ხალხურ თქმულება-ზე პრებზე ავტენტული, აურათები საუცხოო, ცქცეპ მგრულ-წონბტებული ბალეტი-ნახი კეთილშობილური ზეაღმტაც-ვინ არის მათი შემქნელი?

დიმიტრი ივ. არაყიშვილი, პირველი წარმოდგენილი (1919 წ. თებერ. 5) ქართული ოპერის „თქმულება შოთა რუსთაველზე“-ს ავტორი მოხელეკლი ღარიბი ქართველის შვილია, დაიბ. 1873 წ. თებერვლს 11 ქ ვაკეკეს. სიღარიბის გამო მშობლებმა შესაფერი განათლება ვერ მიანიჭეს. საქალაქო სკოლაში კურსის დასრულების შემდეგ ოჯახის შესანახად ფართოვლელთა სავაჭროში მსახურებდა. შემდეგ ამავე საქმეზე გადავიდა არმავერის. ვაჭრობაში შეისწავლა ოსური ინგუშური ჩერქეზული და სომეფური ენები აგრეთვე გაეცნო მათ ზნე-ჩვეულებას და ჩერქეზთა სიმღერებს. აქ მოისინა პირველად რატოსის ქართული გუნდის სიმღერები რა მაც დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა მასზე ერთნული გრძნობა გაუღვიძა და სამუსიკო მოღვაწეობის გზაზე დააყენა მით უმეტეს რომ სამუსიკო ანბანს იცნობდა კაცყვიდანვე იგი მგალობელთა გუნდში მონაწილეობდა ხოლმე. შემდეგ მოხვდა ყუბანის ოლქში სადაც მალღროსიელთა სიმღერები გაეცნო. ვაჭრობიდან გადასრინილ თავისუფალ დროს თვითგანვითარებას ანდომებდა; ეკატერინოპოლში მისა და მახლობელთა, ნამალედა ჩაეწერა ადგილობრივ სამუსიკო წრის წევრად, მონაწილეობდა გუნდში და კონცერტებში. 1894 მუსიკოვის ფილარმონიაში შევიდა საკომპოზიციო თეორიის კლასში. სწავლობდა 7 წ. ამ დროის განმავლობაში დიდი ტანჯვა წვალობა გამოიარა უფულობით თუ უთანაგრძობლობით მცირე სტიპენდია აძლევდენ დამის ნიკე არა სცნობდენ.

1901 წ. კურსის დასრულებისთანავე მოსკოვის სამუსიკო ეთნოგრაფიულ კომისიის მიერ საქართველოში გამოიზაუნა სამეცნიერო მიზნით; იმავე წელს დიდი მოხსენება წარადგინა ქართული მუსიკის შესახებ. სამუსიკო-სამეცნიერო ცოდნის შესავსებლად 1916 წ. მოსკოვის საარქეოლოგო ინსტიტუტში შევიდა სადაც სწავლის დამთავრების შემდეგ მიიღო სწავლულ არქეოლოგის წოდება და ოქროს მედალი. სწავლის დასრულებისთანავე 1901 წლიდან მოყოლებული დაუღალავად შრომობს და საყოველთაო ყურადღება დაიმსახურა მეთვს რუსეთში როგორც მეცნიერ-მუსიკოსმა და სამუსიკო კრიტიკოსმა. 1908 წლიდან მოსკოვის სამუსიკო ეთნოლოგის „მუსიკა და ცხოვრების“ ერთი რედაქტორთაგანია; აგრეთვე თანამშრომლობდა სხვადასხვა ყურნალ-გაზეთებში. სხვათა შორის მისი დიდი შრომაანია: 1) ქართულ კახური ხალხური მუსიკის განვითარების მოკლე მიმოხილვა, 2) დასავლეთ საქართველოს ხალხური სიმღერები, 3) ქართული ხალხური სამუსიკო შემოქმედება 225 სიმღერით 4) ოპერა „თქმულება შოთა რუსთაველზე“ და მრ. სხ.

გასული წლიდან მოწვეულ იქმნა ქართულ სამუსიკო სასწავლებლის დირექტორად.

როგორც კომპოზიტორია, მოსკოვის საუკეთესო მუსიკოსთა წრეში აღზრდილი, რამდენად ევროპიულ მუსიკას იცნობს, იმდენად თვის ეროვნულს დასხვადასხვა ხალხებისას მისი აზრით, თუ გვიდა ჩვენე მუსიკა აღორძინდეს და ევროპის ყურადღების ღირსი შეიქმნეს, გავერსიბილენების გზას უნდა დაადგეს; თვისი საუსუსიკო მოღვაწეობაში იგი კდილობს საქართველო ევროპას გააცნოს და ევროპიელი ჩვენე მუსიკას აზიაროს.

მადლიერება სამშობლომ გადაუხვია 15 წლის მოღვაწეობის იუბილემ; მთავრობამ დააჯილდოვა ათასი თუმნით და გვრბით.

ეუსტრეთ დღეგრძელობა რათა მისი მოღვაწეობისა უფრო მეტი ნაყოფი მიეღოს სამშობლო ხელოვნებას. —

იოსებ არიმთიელი

აპოლონ პავლესძე ურუშაძე

თბილისის მილიციის უფროსი, სამილიციო საქმის განკარგების თავადებული მუშაკი.

სოფ. მგალობლიშვილი
გორის მსხ. ერთბაშაში იმამ-წიგანის მამრ.-წინამძღოლად.

რწმენს კნაჩე გავაბი
საყვარულის სიკებო
პოეზიის ვარდ-ნარი
მოვრწყევტა მნობის წვიმებით.
მბუღიდა სარღერა
აღმტყინი, ღვთაურნი:
ბროლი-მანგების ღვთაურნი
უზენაეს, ცოცხლით.
დავატყვევე ირემი
მთის ორწოხნი მყვარალა,
ავატირე სიბი კლდე
სღვის სერცისკენ მზირალა.

შოვანეს აბელიანი

სომეხთა სახელგანთქმული მსახიობი, სასცენო მოღვაწეობის მწვერულის გამო მარტის მთბილისში დღესასწაულს გადაუხადეს.

გრიშა თუთბერიძე

ვანო კაკაბაძე

თელავის სახალხო სცენის მოღვაწე
გარდაცვალა თებერვლის 27.

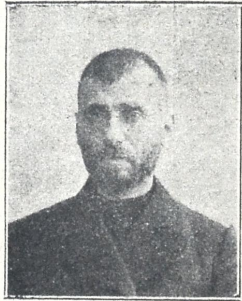
თათრის შიშველი

თერთო გორგეი! მსუქნაბუკო, თორ რაშინაო,
ფეშახის შობი ტერსხელისა სმლით, მძღე დროშინაო.
გაქქესლე ვედი, გესს ცინათუბის შევიდა მსითობი.
შენ შუპოგსრის სეკართველი, შენდაში მტრთეობი.
დაქკარ! დაღვე მტრთა ვედო შემისეული:
სამშობლო გისმობს... ანუჯარე, არ შეო უღლი.
წინ, ბუგის ცემით! თან მოგვეყენ მაქუდიშეღანი,
აქროს აჭანში ქართლის დედის სახით აღსრდიდნი.
დე, შეიღებოს სისხლით ქუსლი შენი რაშინა,
ორგულს გველ ვეშანს დახთო თავს ტერსხელი შიშახს.
შენდა იწინან გვიგვიგებო, უღერე რფანი,
და გიმღერინ გამრფვიბის ქაღანი ტურფანი.
თერთო რანდო ბრძოლის ვეღსე, წინსმლის შრადით
გადადი მტერსე წითლად დროშის ფრიალით!
ს. ერთაწმინდელი

... და მოქანტუ რი ჩემსამ შობლო ფერმ-ხლო ა ვით დილის მთვარე;
ოდესღაც ტურფა, ცელქი, ცქირიალა, დღეს მიღუშული უხმო,
მდღმარე.
მოულოდნელი დალატი ძისგან, აუტანელი შფოთვა მღელვარე:
მ გრამ სხვა გრძობა გულში მდბარე მას არ აღელვებს სხვით
მოცღვიარე.
ქართლოსის მთებო ამეტყველე შენ შენ მგდომარე არწვთ სისწრაფე
და მგზავრს, დაბნეულს, გულ-შეპიანსა, გზა მუითითე, სვლა მო-
უსწრაფე!
ვაი იმ ხმაღს, მარად შერცხვნილის დაუფიქრბლოდ მძახე ნახმარსა,
ვაი მანდორ ველს, სისხლით მოქარეულს, და მათ სუცხლეს მმ-
თგან ნაძარხსა!
ზაირა

გვარდიელთა შტაბი [საქართველო-სომხეთის ომის დროს]:
გენ. მაიორი ს. გ. ანუტელაშვილი — შუაში-მალა გვარდ.
ხელმძღვანელი; გენერ. ვიჯინია — მარჯვნივ გვარდიელთა
შტაბის უფროსი; იხიბე სე. [ოსა] ჩერქეზიშვილი — მარცხ-
ნით აღიუტანტი; გარე-კახეთში ცნობილი სახ.-სამ. მუშაკი.

ნიკოლოზ ადამიასძე
კ ა ც ი ა შ ვ ი ლ ი

ხ ა ლ ხ ი ს
რჩეულობაგანი

ნ. კაციაშვილი ს. გომის (გორის მახ.) მცხოვრებ მღვდარი გლჱის შვილი იყო დაახ. 40 წ. სწავლა დაამთავრა სათ.-ახ. 4-კლ. სასწავლებელში, პირველ მოწ. ხნგრძლივი ველმყოლობის გამო სწავლა ვერ განაგრძო, რუსულ - ქართულ პოლიტიკურ წიგნების კითხვასადაეწავა და ცხოვრებას მსლი

ინაშვილი ახალგაზრდა ჯაღპერა მსახიობი—ღმრთი.

ს რ ი მ ლ მ შ ე მ ი ს ა კ რ ი მ ვ ი ლ მ ი — კ ო ლ ი ე ბ რ ა ლ ი ძ ი ს ა

სამელ ვაგრო ბრათს დაესწერ ფერწასულ დღით... ვა ბრებ ღურჯაღ გადახვეწად ღამის ბნელ ორთქლებს, ვინ შეკამრდავ, მარქეთ, დეო თეთრა სიკვდალით?! სამკლოვიარო ბრათს დაესწერ ფერწასულ დღით... და თარის კენსათ ხაღს გადავკემ შაასის ფოთლებს, დღეს ქ რუსთველი ვჯარს დაიქრს ღეჭმთა ქარწილით. სამკლოვიარო ბრათს დაესწერ ფერწასულ დღით, ვიტრებ ღურჯაღ გადახვეწად ღამის ბნელ ორთქლებს. ჩემო ქვეყანა აუვალიდა მზასიერ სხავებით; ვერ განვიღებებს შგა ღანდი დასტირებდა; შვანს მუკები მხვევიან ფერად აებით, — ჩემო ქვეყანა აუვალიდა მზასიერ სხავებით. მოწვალებიან და თავს მადეა სუეშის მუეშად, საქართველოში ვინ დამციებებს შერის ძებით? ჩემო ქვეყანა აუვალიდა მზასიერ სხავებით, — ვერ განვიღებებს შგა ღანდი დასტირებდა. დე მოკვდე ახლ, არას ვიგვი, ასრულდა ჩემი ფას-ღურები კვლევა ძებნას მიხ ნი წმინდა, მოფლე სღვას სიფრე და ნამარტე მისტრად გემი. დე მოკვდე ახლ, არას ვიგვი, ასრულდა ჩემი და გამაღვლამე ბილწი გუმი ამოიწმინდა, თითზე ათვლათ რამდენაა ქრისტეს ტამემა, — დე მოკვდე ახლ, არას ვიგვი, ასრულდა ჩემი ფას-ღურებო კვლევა-ძებნის მახანი წმინდა!.

მისი მართალი მიხვეულ-მოხვეული უკუღმართობანი, უარყო თავდა-ახნ ხორხორი, ის ფუფუნება რომელიც მის მშობლებს ოჯახში ტრიალებდა და დაჩაგრულ ადამიანთადმი საშველად აირჩია ნარკოელინი გზა. ასეთი მისი მიმართულება შეუმჩნეველი არ დარჩა და 1907 წ. მეორე სათბიბროს წევრად იქმნა გაგზავნილი. კოლა იმდენად მაღალი, სპეტაკი პიროვნება იყო, რომელიმე დემოკრატს რომ დაუხალხოვდებოდა და ერთ-ხელად არის შეგონედა იგი ფაქაზთ არ ასრულებდა დემოკრატიისადმი დასახულ მიზანს, სამუდამოთ ჯამო-შორდებოდა ხოლმე რის გამოც ბევრ ი მტერი გაუზნდა. კოლა ასეთი მტკიცე იდეური მუშაკი იყო და 20 წ. განმავლობაში სოციალისტური დროშა ძირს არ დაუხრია. ახალქალაქის რაიონმა მასში დაკარგა საუკეთესო მუშა. მშრომელთ წინამძღოლი მუშაობატრე, მამათმთავარი.

ვაგლახ ჩვენ ამხანაგო კოლავე, ჩვენ შორის თუ არ აღმოჩნდება იმ ლამპარ-ჩიოლდნის ჩამომრთმევი, რომელიც მარად ხელთ გეპყრა, შეუგოვარ თავგანწირულეებით მიჰქროდი, მიუშურებოდი მომავალ საერთა-შორისო ბუნდინერების დასამკვიდრებლად და არ დასდევდი საით და რომელ მხარეს, რომელი შამაიანი მახელი განვიგვირავდა მკერდს. მშვიდობით კეთილო ადამიანო! მშვიდობით ბრძოლაში გამოწრთვილო ბრძოლის შვილო.

ანეტა კამანაძის

გენერალი კვინიაძე

საქართველო - სომხეთის ომის დროს რევოლუიარჯარის შტაბის უფროსი, ხოლო ახალციხეში მოქმედლაშქრის მთავარსარდალი — საქართველი გენერალი. ცნობილი სამხედრო მოღვაწე.

ქართველი ლეგიონერები ახალციხესთან ს. უღელის აღბის დროს: შ. ფრუთძე — ოფიცერი სამგზის დაჭრილი. მილო კაპიტნობა; ნ. ნემსაძე — მოწყალუმის და, გახურებულ სროლა-ციცხლიდან გამოპ. დაჭრ.-მკვდარნი. ორივე დაჯილ. ლეგიონის ორდენით; კ. ინასარიძე — ოფიც, დაჭრილი 4 საათი იბრძოდა.

სამხალხლო მოძრაობა

[ელიზაბედ და საბა გოგვაძის ხსოვნა]

„უბი ძველის დამკარგავს“ -- იტყვიან. ცხლად ეგვიპტეურ ძველი სამჯალითო და კარგი არ იყო, მაგრამ ბებრი ძველი რომ ახლდს სწავნიდეს, მისე უდავოა.

ამ უამდ ტარდამავლ ხანაში ვიმყოფებით, აღარც ძველის ვართ და არც ახლის, ძველს ეგვიპტეურს ვგმობთ, მაგრამ სხატრი ახლი არაფერი შექმნიდა. ეგვიპტეზე მეტად ამ ტიპიდან სოფელი განიცდის, სოფლისთვის ძველმა ეგვიპტეურმა დატკარვა უფრო, ახალი კი სულ არაფერია, გარდა თავსრულეული კრებებისა. სოფელს სულისა და გრძნობის გამსაღრმავებელ-დამტკბობი არაფერი არ აქვს. წაერთვა ძველისადაც კი არაფერი მიუტანს, მართებული კი იქნებოდა ჯერ უკეთესი მოგვეტანა და მერე მეტსე თვით სოფელი იტყობდა უარს..

სადღა ახლანაზ გოგვაძის ოჯახს მსტყვის საბას მე სიერშიდან ვინობით, მთელი სოფლის ჭარისა და ღვინის მოსინარე იყო, ორივე დროს შორეული კაცი, ტარდს მისი ზრის ბანი ამჟღავნებდა, ქარწილს მისი დაზნისლობა და ღვინის, საგაროთ სოფელად ჩრდილო-დასრული საბა გუგისა კი არა ახსურთ გეგანებოდათ, მაგრამ მისი მარჯვენა არ გავდა ახსურის მარჯვენას, შრომისაგან დაკეთრებული იყო. ორშაბათიდან შაბათამდე გამუდმებით მუშობდა, შაბათს „უქმე ძლისა“ დარგა სიამოვნებას გერბდა, ზარჯავს იქერდა, მუშაობასზე აღრან სელს იღებდა და შანი თამაშებოდა. აქ ერთეული მუკლუ (ამ სიტყვის ქეშმარტი მნიშვნელობით) ელისაბედი თავის საბას წყადს და სუფთა სარგალს დახვედრებდა.. მეორე დღეს საგაროთ მოკმაზული ცოლქმარი შეიღებოთურთ წირვასე წაზბოლდნენ. საბა მკალბლებთან დადებოდა და მთელ წირვას მისი ბანი აღსათებდა, მსმენელების ხიბლავდა და მეორე მის სმენად მოეხმობდა. ოჯახში სრული ჰარმონია, უმცროს უფროსობა, ერთი მეორის მოხალაება და რიდი, შეიღების შრომა აღსრულა.

მარტო ხელს იყო ელისაბედი, მის არ ეკვდა დაქირავებული „მომარებელი“ (მსახური გოგო), მგრამ თავან შეეითობით მრავალ რიცხოვან ოჯახს მანდ უდავებოდა, ჯარშეიღიარბისთვის დიერთის მადლობას სწირავდა.

ბოსტანი, აბრეშუმი, შინაური ფრინველები-რეტყვის მივლა, შეიღების აღსრულა, სადღ-გესმე მის კეთება, სტუმრის მიღება ეგვად ერთად ერთის მისი საქმე იყო, მაგრამ გაუკეთებელი არაფერი არ რჩებოდა. გარეთ თე ქმარი მუშაობდა, შანი ცოლი ტრიალებდა

საწადელს მიახწიეს; ოჯახი ბარაქით ახსენს და სუთი „ქოსონა“ ვაჟი სამშობლოს დაეტოვებს: უფროსი-ვაჟი ალექსანდრე თოსით მიწას კარბვის და ოჯახს ამაგრებს, თისი მისი მომდევნო: ვიდობდა, აღფრის, სოე და მეღებტი კი რეულობიდან და სამშობლოს ერთგული დარგია, მათ სიწმინდეს თავანთი შეკრდით იტყვენ. დაზრცა ესენი ბრძოლის კულზე იყვნენ, დედა ელისაბედი თავის ზურგით წისქვილზე სათქვენს ესადებოდა და მათ უფროს ვაჟს შრომას უდავებოდა. სხვა დღების თავის შეიღვის მადლადენ „დასურტირებდენ“, ელისაბედი, ზარბით, შეიღვის აქეხებდა! მათი ჯვრანი გულმკერდით ამავებდა... შეიღების სიუფრულა და ცირე ავადლოობამ „კამოტყუა“ სოფლიდან ელისაბედი და აქ, თბილისში, შეიღვის გულის საკლავით სხადით გახდა ავით აქ განსტყუა თავისი ჰატობისი სული. აქ დაკრთვა გულს მშრომელი მარჯვენა.

გურთხეულ იყო სეთი მოზბლების სხელი. მოკასკე მოშოედი დედა ელისაბედა სამშობლოსთვის უფრო მეტად სხანგებოდა, ვიდრე „კუქისიტა“ მსმენელები..

აპ. წულობე

დლობე

ახალგაზდა მუსიკოსი. დაწერა ქართული ოპერა „კოტე და კატო“ რომლის დადგმა ვახანახელია ამ მოკლე ხანში.

ჩ ვ ე ნ ე ბ ი

კომედი 3 მოქ.

მარევილი მიესა, რომელსაც წი-
ლად ხელს რუსულად არ მოაქნათ.
და, რადგან ტენისურა გაუქმდა.
გ. შ.

გ. შ. ლიაშვილი

მ ო მ ქ მ ე დ ნ ე

რიმსიშე

- ტასო, ამისი ქალი
- გიგო, რიმსიშეს ვაჟი
- სოსო, სტუდენტი
- რეზო, პოეტი
- ანეტა, ახალგაზდა ქალი
- იაგორა, მაქანკალი
- ლიანოსა, მსახური

მოქმედება პირველი

ოთახი. საშუალო სიმიდრე მეშანურის გემოვნებით.

ტასო, მერე რიმსიშე.

ტასო (ოთახს ალაგებს)

რამს, (შეშინდის) კარგია, გენაცვალოს დე-
და, არ დაღალო, ფერი დაგეკარგება... წადი
ჩაიცი... მორთე და მოიკახე რომ შენს სა-
ქმროს თვალეზი ზედ დარჩეს...

ტასო (საქუეს თავს ანებებს, დედს მოეხვევა
და ფითამ ტირის) დედა... ჩემო დედა...

რამს. რა იყო, დედა შემოგვივლოს?... რა
გატურები? ტირილი კი არა, უნდა იცნო, —
დღეს ინიწები!.. მერე ვიზე?

ტასო ჰო და მც მავას ვჩიო... თან წა-
მიყვანს და შენი მოშორება მაწუხებს...

რამს. არსად გაგიშვებ, გენაცვალე! ორი-
ვენი ჩვეთან იცხოვრებთ... შე შენ გათხრა—
სახლი არა გექვს?

ტასო როგორ თუ შენთან?... რუსეთში
აღარ უნდა წავიდეს კურსებზე?

რამს. მერე რა? წავიდეს, — შენ ჩემთან დარჩა!

ტასო როგორ თუ ის წავიდეს და მე აქ
დავრჩე?

რამს. ქა, რა გიკის? ყველა ასე არა შე-
რება? ქარიზ მალს, სწავლობს, ცოლი შინა
ზის და უცრს...

ტასო დაბ, სწორედ მაგ კეუსხედა ვარ...
მამ რაღათ მათხოვებ თუ შენ აღარ მოგშორ-
დები?

რამს, გაზაფხულობით ჩამოვა!

ტასო მეტი დაოდი არა მაქვს!.. მარტო გა-
ვეუშვა, რომ იქ ვინმე კურსი ტასს, ან კუპჩი-
ხას გადაეცილოს!..

რამს. არა, ის ისეთი ყმაწვილი არ არის,
ენაცვალოს იმას სიდდრი... იმას მარტო შენ
ვევარებდი!

ტასო ოი, გაწყდეს ესლანდელი ყმაწვი-
ლების სახელი!.. ჯვარის დაწვრამით ყველა
ევრე ლაპარაკებს მერე-კი!..

რამს, მოშორებით რომ იქნება, უფრო
ძლიერ წუთყვარდები.

ტასო არ მინდა, არა! საცა ჩემი ქმარი
იქნება, მეც იქ უნდა ვყო!

რამს. მერე ორივეს ნი მ. თვეში რომ არ
გეყოთ?

ტასო ათი თუმანი გამოგზავნე რა?

რამს, ათი რათა, ქა!.. იქნებ ასი თუმანი
ინებო!.. ვი თუ გაწყინოს?!

ტასო შენ რა გინდა, — ჩემს ქონებას მი-
გზავნი, შენსას ხომ არა?!

რამს. მე ხუთი დავბირდი!

ტასო მე რა ვქნა, რომ დაპარდი?

რამს. ქა, სად შეიძლია ღარიბ დედაკაცს
თვეში ათი თუმანი გაძლიოთ?!

ტასო მაშ მოუცი ჩემი ათასი თუმანი
მამამ რომ დამიტოვა... ეს სახლები, დუქნე-
ბი ნახევარი ხომ ჩემი?

რამს. მერე ვინ გართმევს, ქა?

ტასო ჰო და თუ ჩემი, ესლა მინდა მზი-
თვე, ვთხოვდები ანდერძში ასე სწერა: როცა
გათხოვდეს — მიეცესო...

რამს. არა, ყოველ თვე რომ ათათი თუ-
მანი გაძლიოთ, თანაც სწავლის ფული ვიხადო;
ხუთი წლის განმავლობაში რამდენ თანხას შეა-
დგენს?.. ვერე რა ქირი უნდა სკამოთ შენა
და შენმა ქმარმა? შეილებოც გაგინდებთ,

ტასო კარც შენა სკამე დახოვდერაქ!..
არ მინდა! არ ვთხოვდები!.. აღარ მიყვები
სტუდენტს...

რამს. სიცივლსაც გაჰკოლიხარ!.. თავი
ქვას ხაღცი..

ტასო თვე ქვას ახალე და მუცელი სა-
მარ თებღს!.. შენ კი გუნდა მოვკვდე... ჩემი
ქონება დარჩება და შენ თიონ მ. სთხოვდე-
ბი მ სტუდენტს.

რამს. ვუი მოვალბეს ვგ ენა, შეილო,
მოვალბეს!.. ჯანც გავეარღნია, ნუ ვაწყებო!..
რა შენი საქეა სტუდენტი, ვანათლებული
კცი! — შენ პრიკაჩიკის ცოლი უნდა იყო,
ან ვინმე მესაზის... არა შეჯდა მწყერი ხესაო.

ტასო დედა, ნახე მამა ნახე, შეილი ისე
გამონახეო...

რამს ენა ჩიწყვტე, თორემ სულ თმები-
დან დაგცილო!..

ტასო არა, არ დავჩუმდები! ქვეყანას გა-
ვაგებინებ, რომ შენ ჩემს ქონებას სკამ... ვი-
თომ შენც აბეკუნი ხარ რაღა.

რამ მიწამ ქაშოს შენა!.. შე გველის წიწილავ!

ტასო კეცი დედაზე ხტ-სო!

რამს. ადგი, გეორგი აქედან!

ტასო ქა, ჩემი სხლოდან მაგდებ? არა რა უფობით?! წაიღე შენი მემწიდედი და შენ თიონი წაიღ!

რამს. (სიბრახისგან წაგასქეს) ოი, ჩხამათ ჩემი ავაგი, მხამათი..

ტასო შხამათ ბრახით მამი ჩემი ქონება!

რამს. (გაბრაზებული მიწვივს)

ტასო არ მოკარო! (ს:რამ)

რამს. ქა მგონი კადეც მოვიდნენ! (აქუყვ-ვესით) ადგი, გენაცვალოს დედა, ჩაუცი... კარგია, ეხლა შევრ გდეთ!

ტასო არა, არ ავღებები!

რამს. სიტყვილია ასე რომ დახვდეთ საქმროს რას იტყვის? გან-თლებული კაცია.

ტასო. არ მინდა.

რამს. ღებე, რომ გაჯარდ , სახე რანაირად გამოგვევალ! წადი, პირსე წყალი შერ-სხი, პუღრი და პამაღა წაიღებე

ტასო არ მინდა, არა! (ხარბი)

რამს. (კარებს მავარდებს) დიანოსა! დიანოსა, შესასიკვდილე, არ გვმს.ს, ბიქ... (შეშინდის დაიხსოს)

რამს. შე სასიკვდილევე, არ გვმსის ხარი ჩ. მოკლიჯეს!

დახ. ჩეძინა!

რამს. საუკუნოდ დაიძინე, შენა ავა!

დახ. ვაა, რათა? (ხარბი)

რამს. წადი, ჩქარა გაუღე! (მიწვი გავს) ადგი, გენაცვალოს დედა!.. ნუ მოკერი თავი!

ტასო (სიბრახისგან ტუჩებს აფრეტს) არ მინდა!

რამს. ღმერთო, ეს რა ქირაა?! გოგო

ადგი, აქედან მანც გადინუ ხარ იუბეს აპარა!

ტასო არ მინდა! არ წავალ!. (დაიხსოს შეშინდის)

დახ. მოვიდნენ!.. (შეარე თახში შედას)

რამს. (კარებს მავარდებს, რამელშიც იავო-რა გამოჩნდება) ვუივე, იავორ მიტროფონ ჩი შენი კირიძე, ჯერ აქ ნუ შემოიყვან... (შეშინდის ავოდა)

ავ. (შეშინდის) რატომ, რა ამბავია?

რამს. ამ სასისვლეს გერაფერი შევას-მენიღე... არ უნდა ტანთ ჩაიკვას.

ავ. კაკ მოენა?! სობსტენო დოვორაა,

კ დეც ჩაიკვამ და კ დეც მო რთვებ!

რამს. სძე სლდა?

ავ. პარკმახერთან შევიდა... უნდა შე-ვლამახდეთ... ეხლავე მოვე.

რამს. ისედაც ლამაზა ბქო, ვენაცვალე იმას. იავ შერეო ბოლოდერკა ენდა ვეციდოო.

რამს. ეს რაღაა, კენაცვალე?

ავ. კავენტო, კავენტო... ასე უნდაო...

განათლებული კაცია, კაკ მოენა იცის!..

რამს. ადგი, შეილო, ბედი კარზე მოგვა-დგი... ნუ ჯიუტობ!..

ავ. კაკ მოენა?.. უნდა მოემხადოს, აბა? ტასო თუ მომცემთ იმას პირობს-თან გა-

მაყოლებო-ჩავიცვამ... თუ არა და-არ მინდა, არა ვაზოდებები!

ავ. რაფერო?

რამს. რუსეთში რო წავა სოსო, თმნ გა-მაყოლებო... ამსზე მიმტკიცე თავიპირს.

ავ. იმე, კაკ მოენა, აბა!.. სობსტენო დოვორა, კიდეც გაყევე და კიდეც გაოყე-ვა... აბა, რავე იქნება!

ტ სო ღიამ გავყე და ორავეც შემოლოთ მოვეცდეთ. ხულო თუნი რას გვეყოფა?!

რამს. კარგი ათა იყოს, ჯანაბას. ადგი, ჩაიკვი!

ტასო (დგამს) ჰო და ვერე (შედას თახში)

რამს. რა ვქნა, რა ვუყუ? ისეთი უხიაკი ხსიითისა. ვინ იცის რა ბოლო ელის? ვერე

აზიხთ გახდელი ხუთ თუმნად იცხოვრებენ?

ავ. შენ კადეც მეტი მიეცი!

რამს. იავორ მიტროფონ ჩი, შერე ეღირე-ბა-კა ამათ?

ავ. კაკ მოენა რას უღაპარაკობ?!. კაცი სტუდენტი,—ხუთი წლის შემდეგ კაცი გახ-

დება... რა ვუყოთ, რომ ღარიბია? სობსტ-ვენო დოვორა, მდიდარი რომ იყოს დასწა-

ვლის საშუალობა ჰქონდეს-არც შენს ქალს შეირთავს... ძლივს დავითანხვე... სანამ არ

ავუშერე მთელი მსოფივე ზედაც არ შემომხვდა.

რამს. ახლა ძალიანაც ნუ გაიბეჩება და!

რამდენი მშვიტი სტუდენტი,—სხარულთ ხე-ლშიც გამოგლეჯა... ჩემს ქალს რა აქ და-

სწანი? თვალ ტანად. ვენაცვალოს დედა; უბ-ნის თვალია... ორა კლასი ჩასტნი ღემნაზა

გამითავებია; სიტყვა იცის და პასუხი. ქრთ-მიც ღიო აქვს... ვსი რა დასაწუნია?.

ავ. დასაწუნი კა არ არის, მარა სტუდე-

ნტია, სტუდენტი!

რამს. ახლა რა ვქნათ, რომ სტუდენტია?!

ჩემი შევილიც გილდის კუპუის ქალია

ავ. იცო, ხლა რა ღირს სტუდენტი?!

კაი იცი ათასი მანათი ღირს, აბა!.. შენ კი, თითქმის მუქთად იშოვებ. ამ ხუთ წლიწადს

უნდა დავხმაროს და სწავლა დამთავრებინო... მეტი რა? თუ რამეს მისცემ,— შენს ქალს ხელსცემ.

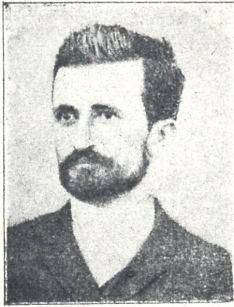
რამს. მა რა?!. იმას ხომ არ ჩავეყრა ხელში?!

ავ. ძლი ნ პატრონანი მიქია... ასე მოთ-ხრა: სანამ სწავლას დავამთავრებდგი, დამენმარონ

შერე ჩემს ცოლად მე თითონ შევიანახვო... იმითი არაფერი მინდა...

რამს. ქა, ის რამდენი თითო კურსზე ხუთ ხუთი

წელიწადი იჯდეს სად წავა? დას. შემდეგ

მუშა-მოღვექე მიხეილ გორდ ქე მისი ავადმყოფობის გამო. თითქმის 25 წელიწადია რაი სახალხო ლექსების წერა დაიწყო და ხალში აგრკულ

მ ა ტ ა რ ე ბ ე ლ შ ი

დიდი, დიდი ხანია მას შემდეგ...
 მე უთხარი მას:
 —ჩემო სიცოცხლე! მიმღერე რამე!
 და მისი ჯადოსნური ხელი შეეხა სიმებს.
 ატირდა სიმები... აქვითინდა...
 რა რიგ აკენსდენ, რა რიგ ათართოდენ
 საბრალო სიმები როგორ ქვითინებდნენ, რო
 გორ ცახცახებდენ მის ნაწ თითებ ქვეშ...
 სიმები დ სტიროდნენ სიყმაწვილის დღე-
 თა მოგონებებს. და თვით სიმღერაც ატირდა
 განაწამებ დღეთა მოგონებებში.
 და როდესაც დუმილმა გ-დაიჭროლა ს-
 მებზე მე ვუთხარი მას:
 —ჩემო სიცოცხლე! ყოფნის აღსასრულს
 სიმთა ქვითინში მეც მოვიგონე.
 მე არ ვიცი მატარებელი რათ იგვიანებდა,
 მე არ ვიცი მთვარე რად ელოდა განთიადს.
 და რა ვიცი მე თუ რად უხუტავდა მას
 ძილი წამწამებს. მატარებელი სამუდამოდ
 გვაშორებდა ერთი შეიარეს...
 —რად უნდა ხუტავდე თვალებს, როფე-
 საც ასე ვნებით ცახცახებს მთვარე? წამო გა-
 ვისვირნოთ. აკაციის ხის ძირას ჩამოვისვიენთ
 —ოჰ, რა რიგად მქმინება.
 —დაიძინე, მე გეტყვი ნანას!
 —ნანას?
 —დიას! მაგრამ ყოველი ხვა ამნანისა იქნება
 კოცნის გამოძახილი. და მე გიმღერე ნანა...
 მთვარე ისე გაფითრდა, ისე გაფითრდა,
 როგორც გაჯავრებულ დღეოფლის სახე.
 შენი სხეოლი ისე თრთოდა, ისე ცახცახებდა.
 —ხომ გიყვარავ?
 ეს საშინელი დისონანსი იყო გრძობით
 მონაქარგ „ნანაში“ და მატარებელმაც ა ჩქა-
 რა გასამგზავრებულად.

—მშვიდობით! ნუ დასწყევლი გაზაფხულის
 წუთებს სიყმაწვილისას. და ის ატირდა.
 ასე მხოლოდ ზვირთების სიმღერით და-
 თვრალ ქენას შეეძლო გამოტირილი...
 ასე მხოლოდ იას შეეძლო აცრემლება
 უმსუ დღეში... გაგშორდი.

მოწყენით ვზოვარ მატარებელში. ნაცნო-
 ბა არვინ სჩანს რომ გავერთო მასთან ზაასნი.
 მოგონებანი მიტაცებენ .
 მოგონებანი მიხსობენ შორულ წარსულს.
 მ ტარებელი მახლოვებს ნაცნობ ადვლებს.
 დ.მე სტირის...
 სევდით დაშფრალი დ მე ცრემლებით
 რწყეს ფანჯარის მ ნებს...
 თითქმას განგებ ჩეოდება მ ტარებელი ასე
 დიდხნით ნაცნობ სადგურზე. თითქმას მასაც
 მოგონებანი იტაცებენ ამ ადვლებში.
 თითქმას მასაც მოაგონდა დიდი ხნის წი-
 ნედ გაგონილი უკნ-ური ჩემი ნანინა.
 გაშიშვლებული აკაციის ხე შემოდგომის
 გრძელ დამეში ისე სდგას, ვით ხმალომწვედი-
 ლი შურისძიება ნგრავის სამსვეგრბლოსთან.
 და იმ ხის ძირას ერთხელ კიდევ გამოვ-
 ტირე იმის სახის მოგონება, რომელიც ასე
 შორეული შეიქნა ჩემთვის.
 სასოწარკვეთილება აგრამდა სულს, ვით
 დამის ცრემლები შეეც თვებულ ფოთლებს,
 სიცვიით აქნკალიბებული შემოვბრუნდი მატ-
 რებელში დამე სტიროდა. მეც ესტაროდი.
 ფანჯარის მინა იბურვოდა დამის ცრემლებით.
 ფანჯარის მინები იზიარებდა ბნელი და-
 მის გამოტირილებს, მაგრამ ვერავინ ვერ ამ-
 ჩნევდა თუ ჩემი სევდა, ჩემი ქვითინით როგორ
 ამძიმებდა გაქანებულ მატარებლის დახუთულ
 ჰაერს. დაბურულ ფანჯარის მკერდზე წამწუ-
 მის ღერით ამოვქარგე: ნუ თუ ღვილა სიმთა
 ქვითინში აწი არას დროს არ მომიგონებს?

მის. ბოშორიშვილი

სასალხო მთაწინს მუშაში

1893წ ავქალის ქუჩაზე საჩაი კუბი
 რომ მოვშალეთ და სცენა გავმართეთ
 სახალხო წარმოდგენებისსამართავად
 იქ იყო ერთი მორჩილი, თავდაბალი,
 ბეჯათი ახალგაზრდა, რომელიცმო-
 რე წარმოდგენიდანვე კუთხეში მო-
 მთუშმალწვილი კარნახის ადგილას მიიყუდა და სუ-
 ფლოირობა დაიწყო. შემდეგ დაუზარელად, უანგაროდ
 მუშაობდა: სხვები თუ როლი ახარებდა, ეს კაცი იმი-
 თიღ დიდი კმაყოფილი იყო, რომ მოკარნახობდა და
 ხალხის გათვითცნობიერების საქმეს ემსახურებოდა...
 და სხვათა შორის მისი შრომით ხალხი იძენდა გამო-
 ფიზლდა, გაიზარდა, რომ ამ თვალთუჩინარ მუშაკს
 ახლო ხანში 25 წ. მოღვაწეობის დღესასწაულს უმართავ
 ეს იყო და არის მიხეილ თუშმალწვილი.
 ვაშა მის ამბავს... ჩვენი გულთაღი სალამი...

რ ა დ ა ა შ ა ვ ა ?

დილა იყო, სოფელ გორის ხევში ერთს განაპირა მიყრუებულ ფერდობზე, ძველს, ნახევრად დანგრეულ ქვიტკირის სახლთან ხალხი შეკრებილიყო. დროგამოშვებით მოისმოდა ქალისა და პატარა ბავშვების გულსაკლავი ტირილი.

—კაცი მოუკლავთ, —ვიღამაც დიძახა: სწყაელი აზნაური მიტო ქიმინაშვილი, ბართლაც ზედ სათონის კართს მიწაზე ეგლო ახალგაზრდა, ჯან-ღონით სავსე ვაჟაკი. ტანზე რუსული მახარა ეცვა, შიშველა ფეხებზე ჩუსტები ჰქონდა წამოცმული, შრომისგან დაკოჟყეხული ხელი გულსე მიედო სწორედ იმ ალავს, სადაც სასიკვდილო ტრილობა ჰქონდა. გულშეკრულზე სისხლი დაგუბებოდა.

—კაცო, რა დააშავა საცოდავმა, ვინ მოჰკლა, რად მოჰკლეს? კითხულობდნენ აქეთ-იქდან.

—გათენებისს თურმე ველსაცკარი დაუკაცუნებია, —ჩაერთა ლაპარაკში შუა ხნის დედაკაცი: მიტო, გააღე კარი, გამო პატარა ხანს, საჩქარო საქმე მაქვს შენთანაო. ბევრი ეხვეწა ცოლი, ნუ ეახვად, მიტო, ნუ ვაულებ კარს, ვაი თუ სამტროდ მოსულა ვინმეო, მაგრამ საცოდავს თავისი არ დაუშლია და გარეთ გამოსულა. უცნობს დაუხანავს თუ არა მტო, უცბათ გულში ხანჯალი ისუცია, საბრალო მიტო წაბარბაცებულა და სათონის კარსე უსულოდ დაცემულა. რაკი სახლში შესვლა დაავიანა, მიტოს ცოლი, ქეთო, სანათურით ყზომი გამოსულა და სათონის კართან კი მოუკრავს თვალი ქპრის უსულო გვაშისათვის. გულშემზარავმა წიგილ-კივილმა მესობღერეი გაოგვადვიძა. ამაჟი საცოდაობით ვ წვით ყველანი, მტადრეობლებე გვეცოდება

—რად მოჰკლეს იმ უღმერთობებმა, დაიწყო ერთმა ბერიკაცმა. რა დანაშაული მიუძღოდა, რაზე დაიდეს აიღი წერილიშვილის-ცოლი! რომელი დიდი მემამულე იყო, ერთი ღარიბ-ღატაკი აზნაურიშვილი იყო. ვლენკაცზე გაქირვებულ ოჯახი ჰქონდა. ამისი ავლენდება ეს დანგრეული ქობი და რაღაც ორი მტკაველი სახანავი მიწა იყო. ამას წინათ დღიურ მუშად მყავდა, ეენახს ვაზარინებდი. მთხოვა: ფული არ მინდა, მხოლოდ სიმინდის ფეკილი მომიკო, ცოლშვილი სიმშლით მესოცებაო. ერთმა ეთრობის ბიჭმა კიდვე დასცინა: ზოგიერთი კაციციტყვის აზნაური ვარო, კუქი კი შიმშილით უხმებოა. მართლაც და ჩვენებიანთ ზაქარა თუ ვლენკაცია, იმისი ძველი

გათქმული ოჯახი და დღეობათი ბევრ თავად-შვილს კი არ შემეურდება აი!

—მერე რა გულკეთილი, ქკვიანი და ხალხისთვის სსსარგებლო კაცი იყო, დაუმატა ერთმა ახალგაზრდამ. ის იმ თავითვე მუდამ ჩვენში, ერთობის ხალხში ტრიალებდა, ბევრი ტანჯვა-წვალება გამოუვლია, მაგრამ ჩვენთვის კი არ უღალატნია. მიტო ჩვენთან ერთად თავგანწირულად იბრძოდა სამშობლოსა და თავისუფლების დსაცავად. სომეხ-ქართველთა ომში დიდი ვაჟაკობა გამოიჩინა. დახე ვედს. იქ გადაჩნა, აქ კი მოკვდა ასე უსამართლო. ერთობაში გამიარჯვა, ქვეყანა მთლად განახლდა, გამოაცვალა; ჩვენი ვლენკაცობა წელში გასწორდა, მოღონიერდა, საწყალომა ხალხმა თავისუფლად ამოისუნთქა, ამაში ხომ ნიტო საც უდევს წილი. და ნუ თუ მხოლოდ იმიტომ გამოასაღმეს წუთისოფელსა და ღარიბ ცოლშვილს, რომ კეთილშობილი კაცის—ახნაურის გვარს ატარებდა?! წარმოსთქვა ველსაც

—გაი შენს უპატრონოდ დარჩენილ წერილშვილს!—წაიდუღუნა თეატრემლიანმა მოხუცმა დედაკაცმა და ხალხში შეერია.

ასეთი სახარელი და უსამართლო მკვლელობით აღშურებულნი სხი ნელ-ნელა დაიშალა.

მარიამ წინამძღვრიშვილსა

ზაქარია გიორგის ძე, ტატიშვილი

[გარდაცვალებიდან ნახ. წლის შებრ. გამო]

გასულ წელს ინიკნისთვის 27, ს.წრომში შევხვდულმა ძალგმამა მოკლეს ადგილობრივი მკვიდრი ახალგაზრდა ნასწაველი მეურნე, შაქრო ტატიშვილი.

რომელიც კუროდ თვისი სოფლისთვის და საზოგადოდ ჩვენის ქვეყნის მეურნეობის წინსვლისათვის დიდს იმეღს იძლეოდა, იყო ხალხის მოყვარული, გატაცებული საქმის მოტრეიალუ და სამშობლო ქვეყნის და-

წინაურების მოსურნე: თუ გვიანდა ჩვენი ხალხი ნივთიერად ვალღიერებას, ჩვენი ქვეყანა დაწინაურდეს მისი მეურნეობა უნდა ვეყვავითო. სწავლა მიღებული ჰქონდა წინამძღვარიანთ კარის სკოლაში, თვითგანვითარებული იყო და იალტასაკი ემზადებოდა, 19 წ. იყო და ასეთ ავალგაზრდას მხოლოდ იმიტომ მოუშვეს სიციცხლე, რომ—თუ აქ დატრიალდა თავისი ცოდნით, შეგვექციშვება, მისი მამული აღარ დავერჩებაო,—მისმა ვერაგულად სიკვდილომა დიდი მწუხარებამ გამოიწვია და, როგორც „ერთობა“-ისევე „საქართველომ“ გულისტკენით აღნიშნეს. საჭიროა ასეთ ბოროტმოქმედებათა წინააღმდეგ სასტიკი ზომები იქნეს მიღებული, როგორც მთავრობისგან, ისევე თვით ხალხისგან. ი.

პეტრე ივ. ლაღიძე

ს. ხაშისა და გარე-კახეთის გვარდიელთა ხელმძღვანელი ხაშველი გლეხი, მარტის 6 გმირულად დაიღუპა ახალციხის ფრონტზე ბროზის დროს. მთელ გარე-კახეთში პირველად ს. ხაშველ გვარდიის შედგენის ერთი მსგავსე თანამის იყო და მიუხედავად იმისა რომ თითქმის 15 წელი სამსახურში ვალმოხ-

დილი, წერილი ცოლშილის პატრიონი, გერ კიდევ 1905 წლიდან გამანათვისებელ მოძრაობაში დიდ მონაწილეობას იღებდა, ხოლო რევოლუციის მოხდენისთანვე გვარდიის ჩაუდგა სათავეში და არც ერთი ფრონტი არ გამოჩენილა რომ პეტრეც თვისი გვარდიით იქ არ გამჩილიყოს; დუშეთს, პორჩალოს, ახალციხეს და სხ. იმისმა დაკარგვამ საერთო მწუხარება გამოიწვია გარე-კახეთში. დაკარგულთქმინა დიდის პატივისცემით, მრავალ ხალხის თანდასწრებით ს. ხაშველ უმწეოდ დარჩა შეუღლე და 5 წგრილშვილი [ქალბე].

ს ი მ უ კ ე

წარმოთქმული სანდრო მისურაძის ანდერძე, მის ბინაზექ. თბილისში, 24 დეკემბერს 1918 წელს.

სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. საყვარელიო!

ამ თბი წლის განმავლობაში ქართველმა ერმა საერთაშორისო სამხედროლოზე ზეარაყად შესწირა თვისი ახალთაობის საუკეთესო შვილი, ჩვენი ქვეყნის იმედი, ოჯახის და ცოლ-შვილის მარჩენალი იმედი. რუსეთთან ერთად ჩვენი გრიც ჩაუბეს ამ სამნიელ მსოფლიო ომიანობას. არ არის ჩვენში ოჯახი, რომელიც არ იყოს მსოფლიოზე და დათოლული ამ ომიანობისგან.

ამას ზედ მოაკეა ჩვენზე გაბატონებულ რუსეთის დამსხვრევა, დაშლა, დანაწილება და ბევრგვარი სოციალური ცვლილება-გადატრიალება. საამისო დიად ბრძოლაშიაც მებრუნადე თანამოზირე იქმნა ჩვენი ქართული ერი ხელი ამ საქვეყნო ორმეტრიალში მან გაიკაფა და მოუოციდებლობისა და სრულ თავისუფლებებისაკენ. აღსდგა ახალი საქართველო. შეიკრიბა მან თვისი განაშემო მთელი ერის ცოცხალი, მომჭიდრ ძალა, გვრედ წოდებული დემოკრატია. ახალი საქართველო მიეყრდნო ამ დემოკრატის მყარს და აიღო ხელში კვერთხი თვითმწყეფოზისა.

თან ჩვენი ერი გამოედა მუზობელ ერთადმი და ურთიერშორის მშობია, თანაწროობის და შეთხმემის მკედედ, იდილოვად. ამასობაში შესწდა საერთაშორისო მსოფლიო ომიც, გვევონა, დემოტმა გვიწველა და გამოვედით სამშვიდობოზე; ხელიც მიკვიეთ მოპოებული თავისუფლების განმტკიცებას, მიღებულ პრილობათა და წყლულთა დაამებას. მაგრამ შეჭურდა მაცდურს ჩვენი ბედნიერება, ჩვენი თავისუფლება. მან განიზრახა ისევ ომიანობის ცეცხლში ჩვენი გაწვევა და მის ალში ჩვენი თავისუფლების განაცარ მტვერება; განიზრახა ამიერკავკასიის ერთა არეც-დარევა, მათი სოლიდარობის, შეთანხმების სამუდამოდ ჩაშლა; ქეშვარტიკად თქმულ არს სამღეთა წერილიში: „შურამა შეიკრას ერი უსწავლელიო!“ დიხხ, ასეთმა სარბაყა, შურ-

მა' შეიკრა ჩვენი მუზობელი, საქრისტიანო სოხმეთი. ამან მოამაგე საქართველოს მახვილი ჩასცა ზურგში; მოულოდნელად, მუხანათურად, თავს დაგვეხსა, გადმოილახა ჩვენი სახლურები და დღეს ჩვენ შორის ომი სწავრიობეს; უკვე დაიდგრა უმანყო სისხლი ჩვენი მოდარავე რაშისა. დღეს, როდესაც მთელ ქვეყნიერებაზე ომი შეწყდა, —სომეხ-ქართველთა ომია გაჩაღებული.

ჩვენ, ქართველებს, არასოდეს ომი არ გვიწარმოებია სომხებთან, პირიქით, დღევინ აღარბუნულ, აყრილ —აკლებულ სომხის ერისათვის არა ერთხელ და დღესაც იქი უარითარ კარები გაგვიღია, შეგვიხიზნავს, სახლში შეგვიყვანია, ლუკა პური გაგვიყვია და მათთვისაც მიგვიწოდებდა, მასპინძლობა გაგვიწვია, შეგვიტეხია, შეგვიბრალებია. ეს ყოველი ვერ დააფასეს უბედურების უგუნურმა შუღლით დაბრძალებულმა ხელმძღვანელებმა, ასე უნდაზად ასე უზრდილად, ზედ დაგვიფუთხეს. სრუტეში მასპინძლის გარედ გვეგუგუებია; ჩვენს მიწა-წყალს, წინაპართა წმინდა საფლავებს (და თვით დედ-ქალაქ ტფილისსაც კი ვედავებთან; თავიანთ სამომბლოს დამკარგავნი ჩვენში ცემებენ ახალ სამშობლოს.

შვიდიობიანი ქართველი ერი სხვისას არას დიიჩემებს, მაგრამ ახუ თვისას დაანებებს ვისეს ქართველი ერი აზავის მიუხედავად თვით, მაგრამ მომბედურსკი მსალერად დადგენდა. ჩვენს ერს იშვილად რომ ეწარმოებოის მიზნდური ომი, ის მუდამ ემ იტერიბდა ზოლმე უმარავე მომბედურ ურდიობს მტრებისას, ამ ხანადაც საქართველოს რესპუბლიკამ „საუჯუნო ნეიტრალიტეტი“ გამოაცხადა, —რომ მას არ სურს ვისმეს მტრობაში და ვისმესთან ომიანობაში ჩაერიოს; რომ მას თავისუფალი კულტურული განვიარება და პატივისცემა მუზობელ ერთა ასეთსვე თავისუფლებს და წინმისველციობის სურვილს.

დღეს კი ამ მზრივ საქვეყნო სირცხვილში ჩავვაგლო მუზობელმა სომხის ერმა. რა არის ჩვენშორის წარმომბული დღევანდელი ომი თუ არა საქვეყნო სირცხვილი და გაბაბრებება? ამით თითქოს ასე სურთ ამცნონ ქვეყნის, რომ იავკასიის ერებს, მათ შორის ქართველებსაც და სომხებსაც, არ ძალგვიძთ მშური, და მშვიდიობიანი, დამოკიდებული ცხოვრება —ურთიერთობა, ჩვენ ისევ უტხო მზრუნველი, გარემოცემუნი გეპირდებამ, —მღიით გვიფუცილი; აი რა აზრი აქვს დღევანდელ მათ შემოქრას ჩვენს მიწა-წყალში და მათგნით მუხანათურად დაღერილ სისხლს ჩვენი სამშობლოს დამციელებისას მაგრამ, მუდამ მოანგარიშე სომხობას,

(დასასრული იქნება)

კოტე გიორგ. ბილიანიშვილი
პატარაძე, გვარდიის შემდგენელმძღვე, გარდ. თებერ. 12. თავ დადებულნი მებრძოლუმუშაკი იყო.

მ. თ. ლაკავაძე

სინამდვილა

ცა შეტორტმანდა; შეირაყ მთელი ბნელით მოსილი მსოფიოს არე ჩაგრულთ ბნაკში დროშა ფრაილბს, მხოლოდ მხაგვრელთა ცივი სამარე. ცა მხიარულობ; დედამიწასკ თან-ტ-თან შევბს ევრბა ფერი: ტანჯულსა მონას ძველს ხანგრძვეზე სიწითლის მოაქვს ნახი ელფერი. ცრემლ-ნადენი

მისი რაქვლის სსპონსი

შენი სამშობლოს აყვავებას ეტრფიდი, გსურდა, რომ შეგეწირა რაც კი გქონდა ღონე და ძალი, და მართლაც სანამ არ მოესწარა მის აყვავებას, არ დაგიბუჭებს ზოის მტვრეტელი ეგ შენი თვლი.

მშვიდობით ძმობა, ნეტარ იყოს შენი ხსენება, იც უწვიკლოთ აღასრულე სამშობლოს ვალი; ეს გწმდს მუდამ ღირსეულად მოიგონენ, შენს მგვან მოღვაწეს აწმყო, ნამყო და მომავალი: ვარდენ ყიფი-ნი

მისი ნაჲა

გრ. გერ. მეგრელიშვილი

მთის ხივევით წმინდა, ნახი, სათუთი და სუფთა იყო ის პაბუკი. სამშობლოს იანვრის 31 ახალციხეში რომ შეგეწირა იგი იყო მოხუც დედამძის ერთად ერთი დეიოშვილი (ჩოხატაურელი), ნიკეირი მეოსანი, ქართულ უნივერსიტეტის სტუდენტი 20-21 წლ. რომლის მაღალი ბუნება მხოლოდ მიმავალში უნდა გაფურჩქნელიყო.

პირველი ლექსი დაიბეჭდა ამ ხუთიოდ წლის წინად „ბათუმის გაზეთში“ დარქნების უსყვდამობით. შემდეგ ლამაზ ლექსებს ათავსებდა ჟურნ. „ეთერი და ცხოვრება“-ში, თემში, „სახალხო საქმე“-ში, და სს. მან პირველი ლექსებითვე მიიპყრო საყოველთაო ყურადღება. იყო დიხივი გონების, შეტად ნახი შემოქმედების და ბუნებრივი ნიჭით დაჯილდოებული. უკანასკნელ ხანს იქ რიგად არა ბეჭდავდა. და დიდს ნაწარმოებთ ამზადებდა, მეტადინებდა; მუშაობდა, მაგრამ ოდესღაც მამულმა მოქმედება მოითხოვა, გრ. მეგრელიშვილმა კალამი გვერდზე მისდო ქართველ ლოგიანერად ჩაგწერა და სრულს შეგნებითაც ემსხვერპლა მამულის თავისუფლებას.

ვაგლახ, რომ ასეთი ნორჩი ყველინი გვაკლდებიან, მაგრამ უფრო სვეტლახო იქნებოდა, რომ ასეთი სულით მტკიცე ახალგაზრდობა არ გამოგვეჩვენოდა. გრ. მეგრელიშვილის ხან მოკლე სიცოცხლე და სიკვდილიც იმდენად ლამაზი იყო, რომ მამულთ არ დაივიწყებს!.. დეი, ნუმეცა დაგველოცე ასეთი თავგაწირულებება.

ნინო ორბელიანისა, დამაზრებელი მგოსანი ქალი, რომელიც თითქმის სამოცდა ათი წელიწადი მწერლობა (1850 წლიდან), მარტის 17 გარდაიცვალა თავშისაფრში. შთაგრობაში მის დასაქრალავად ვადასნო ნიკი მან. დაეკრძალა ქართველ მწერალთა კავშირის თაოსნობით. დაკრძალვას დასწრენ შთავრების დამფუძნებელ კრებებს, მწერლობის და სს. წარმო მადგელნი, აგრეთვე მახლობელ მეგობარნი. დაიკრძალა დიდუბეში. სამარხთან სიტყვა წარმოხატვა იოსებ იმედაშვილმა (მწერალთა კავშირისა და „თავართა და ცხოვრების სახელით), ლექსი მგოსანმა დარჩა ახვლედიანისმა.

ი. ი. ოცხელი, შენანიშნავი მოღვაწე პედაგოგი, გარდაიცვალა ქუთაისში. დაწვრილებით შემდგ.

ვლ. ვ. ჩხაიძე
სანაინთან ქართველ-სომხთა ბრძოლაში გმირულად დაღუპული ჯარის კაცი, რომელიც პირველად 11 კაცით შეგროვდა მომხდურ მტერს. დაკრძალულია ს. ვარანციკავში.

შეიქმნა სსრკ-ს სსრკ-ს სსრკ-ს

სახალხო

სიყვავთა

ლექსიკონი

შეგანიშნავი მოღვაწე პედაგოგი, გარდაიცვალა ქუთაისში. დაწვრილებით შემდგ.

ქართული

დავანებოთ თავი ყველაფერს და ყველას! ერთი კითხვა მწვავე ახლა ითხოვს შევლას, ჯერ არ დაგვირგინდეს ლატარაის ბედი, ხელოვნება გინად განათლების სვეტი, ხელო ლექსი აქებს. ჩვენი ქვეყნის მმართველს, ყველა მოქალაქეს, ყველა ერთგულ ქართველს: მოკავშურეთ მალე ჩვენ გააწყოთ გზასა... სწრაფად დიცილა, ბილიტების კასა! მსურს მუდამ უმღერო, ერს სწა ფიქრით გართულს: „მოაშურე ერთი; ლატარაის ქართველს!“

რედაქციისგან

უზომო სიძვირემ დიდი ხარჯები მოგვთხოვა. ქუნალ „ეთერი და ცხოვრების“ საკამომტკემლო ფონდის გასაძლიერებლად რედაქციამ (ზაზისი ქ. № 20, ძეული მეგრენების რიგზე, ალექსანდრეს ბაღის პირდაპირ) მოღება შემოწირულებება. დაეხმარეთ ჟურნალის ფონდს.

- ქუნალ „ეთერი და ცხოვრების“ ს ფონდის გასაძლიერებლად შემოსწირებს:
- 1) გ. ნ. დიასამიძემ — 100 მ.
 - 2) პილარი აბაშიძემ — 100 მ.
 - 3) შაბო დიმი. თვალავანდიშვილმა — 100 მ.
 - 4) მ. ნ. შვილმა — 50 მ.
- შემომწირველთ გულთითად მალთობასკუფუნდით რედ.

სახალხო „საქართველო“

ხლოვ მხატვარ დიანოშ ში ნაველიძისა

„ადიქ ს. ფოტოგრაფიულ სურათებს, ასრულეებს; ეთივედგან მხატვრულ სქესს, იღებს საეკლესიო და სხვა შესაკვეთებს, ამხადებს დროზე, საუღრნით და ფაქსად. მისამართა: 1) მტკიცე კომსარატი, თავისუფლებას ქ. (საშავდინა ქ.). № 1 2) „ეთერი და ცხოვრების“ რედაქცია“

რედქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი